

egyéni öntudatra ébredés ideje. Az egyén felfedezi önmagát, szembefordul a szociálalappal. Problémákban és eszményekben gazdag kor. Az egyéni és szociális erők egyensúlyba csak a *szociális öntudatra ébredés* idején (6. szakasz) jutnak. A jelen hatása problémát megoldó cselekvés alakjában érvényesül. A nemzetnevelés szociológiaszemlélete segítségével így nyer mélyebb alapot a szerző ama megállapítása, hogy „Az iskola és társadalom párharcában a szociális érés terén egyik tényező sem jut el a teljes győzelemig . . . bár a társadalom eredményei mutatkoztak nyomatékossabbnak” . . . a lélek mélyén a tudatos nevelői irányítás eszméi is élnek“ (179).

Ha a szociális érés szempontjából vizsgáljuk az emberré alakulás egységes folyamatát tudnunk keil, hogy ez a folyamat nem a születéssel kezdődik és nem az érettségi vizsgálattal fejeződik be. A kérdés az, hogy mennyit lendít a szociális érés folyamatán az iskolában léte? Nem csak a tudatos, szándékos és tervszerű nevelés szociális érlelő hatásáról van szó, hanem arról, hogy a spontán, belülről fakadó érés miként alakul a különböző hatások nyomán. Szilárd meggyőződésünk, hogy a nemzetnevelés álláspontjáról induló hatásvizsgálat ezen a téren még érdekes és értékes eredményekhez juthat annál is inkább, mert a „társadalom“ fogalmát *nemzetté*, a „mi“ élményét a *nemzeti sorsközösség élményévé* szélesítik, és az iskolai nevelő hatásokat a köznevelés, az iskolai együttélésből fakadó spontán hatásokat a nemzeti közösség életéből fakadó funkcionális hatások távlatából nézi, és világosan látja, hogy az osztály- és iskolaközösség csak akkor lesz valóságos világnézeti és értékelési közösség is, ha a nemzet egész életét egységes világ-, élet- és érték szemlélet hatja majd át. Csakis ebben az esetben érnek majd „a természetöknél fogva egységes iskolai behatások azonos külső társadalmi értékelések hatása alatt álló tanulókat“ (162).

Zibolen úttörő könyve kétségkívül nyereség. Csak azt sajnáljuk, hogy nem helyezkedett a nemzetnevelés álláspontjára és nem használta fel Imre Sándor művef közül még kifejezetten a kérdéssel foglalkozó: „*Az ifjúság szociális nevelése*“ (Ifjúsági Vöröskereszt 1934. márc.) c. dolgozatot sem. *Wieger Gyula.*

Tettamanti Béla: A legszükségesebb német szavak és fordulatok. Segédkönyv a középiskolai német nyelvtanításhoz. Szeged, 1941.

A könyvnek már a bevezetése is sejteti — valósággal külön tanulmány — hogy szerző széles területen mozog és teljes tudományos felkészültséggel és lelkiismeretességgel fogott neki annak a feladatnak, hogy összeállítsa a „gimnáziumi német tanítás szempontjából szükségesnek tartott szavak és fordulatok“ jegyzékét. Mielőtt ezt megtenné, igen alapos elmélyedéssel bírálát alá veszi B. Q. Morgan, Bakonyi Hugó és Käding szójegyzékeit és biztos tájékozottsággal mutat a kérdés nehézségeire. A rendelkezésére álló szójegyzékek, „valamint a két legelterjedtebb gimnáziumi német nyelvkönyv (Bitter—Pühr és Thienemann) szókincs anyagának egybevetése alapján a középiskolai tanulmányok folyamán szükséges szavak felsőhatárát 5—6000 között állapítja meg, mert — igen helyesen — az a véleménye, hogy ennek a szókincsnek irodalmi értékű szövegekhez kell alkalmazkodnia és alkalmasnak kell lennie arra, hogy a tanuló ne csak a gyakorlati, a mindennapi élet, hanem a szellemi élet területén is mozogni tudjon.

A szükségesnek tartott szókincset olyan olyan tárgykörök szerint állította össze, melyeket az Utasítások is előírnak, még pedig két főcsoportban. Az első csoport az általában maximálisan szükséges szó- és fordulat-anyagot tartalmazza, a

második pedig a kezdők szóanyagát. Az egyes tárgykörök összeállítása igen gondos és megfontolt válogató munkán alapul és általában magában foglalja az élet egész területére kiterjedő szókincsanyagot. Éppen ez a tárgykör szerinti csoportosítás a könyv döntő értéke. Itt dől el, hogy a szerző nem járt el rideg statisztikai módszer alapján és a szavakat nem pusztán gyakorisági indexük alapján hordta egybe, hanem úgy, ahogy az egyes tárgykörök szerint, szervesen összetartoznak és élő kapcsolatba kerülnek. Kü önösen arra kell itt rámutatnunk, hogy éppen a könyv fordulatanyaga igen gazdag: a szóanyag ezekben válik igazán élővé és bizonyos mértékig már megformálttá, azaz „beszéddé.“

Az első rész 30 csoportban 5564 szót foglal magában, a második 16 csoportban 1002 szót, de ez a rideg adatszerűség nagyon kevés izellítőt ad a könyv tulajdonképeni anyagából. A puszta szóanyagot betűrendes összeállításban is áttekinthetjük, de természetesen sokkal tanulságosabbak maguk a csoportok. A kezdők számára összeállított anyagot valóban a minimumra redukálta, de a „legszükségesebb szavak és fordulatok“ anyaga, szóval az első főcsoport igen gazdag, úgy hogy a „legszükségesebb“ szót itt igen tágran értelmezi a szerző és inkább az ideális mértékvonalat húzza meg vele, mint a ténylegesen elérhető.

Míndez csak száraz beszámoló, de aki valaha is problémát csinált magának abból a kérdésből, hogy mit, milyen szóanyagot kellene a gimnáziumban megtanulatnunk, az első áttekintésre is látni fogja, hogy nem kísérletről van itt szó, hanem a kérdés nagyvonalú és átfogó megoldani akarásáról. Évekre visszanyúló munka hosszú tapasztalaton alapuló gondos mérlegelés rejlik az összegyűjtött anyag mögött és ha a jelenlegi középiskolai tankönyvek szókincsanyaga el is tér ettől az anyagtól — és ez nem a tankönyveink javára szól! — annyi bizonyos, hogy más könyveken és anyagon nevelődött tanulóink szókincsének ellenőrzésére így is kiválóan alkalmas. A középiskolai tankönyvek szervi hibája, hogy a régebben, korábban elvégzett anyag szavai, a következő osztályok mástermészetű anyaga miatt, jóformán teljesen feledésbe mennek, vagy legjobb esetben is passzívvá válnak és ennek a könyvnek éppen az a döntő metodikai érdeme, hogy szervesen felépített egymásba kapcsolódó anyagot nyújt. Az a végső véleményünk, hogy tanfolyamvezetőknek és tanítóknak mindenképpen nélkülözhetetlen.

Vajtai István.

Pozsonyi diák. (Beszámoló a pozsonyi Arany János és Móricz Zsigmond önképzőkör 1940—41. évi működéséről.) Kézirat gyanánt. Kiadta az A any János és Móricz Zsigmond önképzőkör. Pozsony, 1941. Concordia. 32. o.

Ez a kis füzet beszámoló arról az önképzőköri munkáról, amelyet a pozsonyi gimnázium és tanítóképző ifjúsága együttesen végzett az elmúlt évben. Olvasásakor megcsap bennünket a kisebbségi élet önzetlen munkavállalásának és igen fejlett közösségi érzésének levegője, amely a felvidéki ifjúság önképzőköreit általában jellemezte. Ezek az ifjak és lányok tudatában vannak annak, hogy önképzésük több, mint diákos önművelés. Előkérsület az a magyar hivatásra, tudatosítása a jelenlegi kötelességeknek kisebbségi sorsban maradt népcsoportjukkal és a Dunavölgy többi nemzetével szemben és végül magyar alkotó munka az elszigetelt végvárban, ahol a magyarul kifejezésre jutó gondolat egyszersmind életmegnyilatkozás is. Így azután áhítattal vesszük kezünkbe ezt a beszámolót, azzal az áhítattal, amelyre Reményik Sándor figyelmeztetett, amikor a kisebbségi sorsban a költők a magyar szót ejtették. Ez az önképzőkör is mély hivatástudattal teljesítette kötelességét, érzik az min-